

అథ శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణే ఆదికాండే నుందరకాండే

ఏకాదశః సర్గః

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవావస్థితస్తదా ।
జగామ చాఽపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః ॥ 11.1 ॥

న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్హతి భామినీ ।
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పానముపసేవితుమ్ ॥ 11.2 ॥

నాన్యం నరముపస్థాతుం సురాణామపి చేశ్వరమ్ ।
న హి రామసమః కశ్చిద్విద్యతే త్రిదశేషపి ।
అన్యేయమితి నిశ్చిత్వ పానభూమౌ చచార సః ॥ 11.3 ॥

క్రీడితేనాపరాః క్లాంతా గీతేన చ తథాఽపరాః ।
నృత్యేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా ॥ 11.4 ॥

మురజేషు మృదంగేషు పీఠికాసు చ సంస్థితాః ।
తథాస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరాః స్త్రియః ॥ 11.5 ॥

అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః ।
రూపసల్లాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా ॥ 11.6 ॥

దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా ।
రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః ॥ 11.7 ॥

తాసాం మధ్యే మహాబాహుః శుశుభే రాక్షసేశ్వరః ।
గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్యే యథా వృషః ॥ 11.8 ॥

స రాక్షసేంద్రః శుశుభే తాభిః పరివృతస్వయమ్ ।
 కరేణుభిర్యథారణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః ॥ 11.9 ॥
 సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః ।
 దదర్శ హరిశార్దూలస్తస్య రక్షఃపతేర్భహే ॥ 11.10 ॥
 మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః ।
 తత్ర న్యస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః ॥ 11.11 ॥
 రాక్ష్సేషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్ధభక్షితాన్ ।
 దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరాన్ కుక్కుటాంస్తథా ॥11.12॥
 వరాహ వార్ధాణసకాన్ దధిసౌవర్చలాయుతాన్ ।
 శల్యాన్ మృగమయూరాంశ్చ హనూమానస్వవైక్షత ॥ 11.13॥
 క్రకరాన్వివిధాన్ సిద్ధాన్ చకోరానర్ధభక్షితాన్ ॥ 11.14 ॥
 మహిషానేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్ ।
 లేహ్యనుచ్ఛావచాన్వేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ ॥ 11.15 ॥
 తథామ్లవణోత్తం సైర్వివిధైరాగషాడవైః ।
 హారనూపురకేయూరైరపవిధైర్మహాధవైః ॥ 11.16 ॥
 పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధైరపి ।
 కృతపుష్పోపహారా భూః అధికం పుష్యతి శ్రియమ్ ॥ 11.17॥
 తత్ర తత్ర చ విన్యస్తైః సుశ్లిష్టైః శయనాసవైః ।
 పానభూమిర్వినా వహ్నిం ప్రదీప్తేవోపలక్ష్యతే ॥ 11.18 ॥

బహుప్రకారైర్వివిధైర్వరసంస్కారసంస్కృతైః ।
 మాంసైః కుశలసంయుక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్ ॥ 11.19 ॥
 దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః సురాః కృతసురా అపి ।
 శర్కరాసవమాధ్యకపుష్పాసవఫలాసవాః ॥ 11.20 ॥
 వాసచూరైశ్చ వివిధైః దృష్టాస్తైస్తైః పృథక్ పృథక్ ।
 సంతతా శుశుభే భూమిర్మాత్యైశ్చ బహుసంస్థితైః ॥ 11.21 ॥
 హిరణ్మయైశ్చ వివిధైర్భాజనైః స్ఫాటికైరపి ।
 జామ్బూనదమయైశ్చాన్వైః కరకైరభిసంవృతా ॥ 11.22 ॥
 రాజతేషు చ కుంభేషు జామ్బూనదమయేషు చ ।
 పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ హ ॥ 11.23 ॥
 సోఽపశ్యచ్ఛాతకుంభాని శీఘోర్మణిమయాని చ ।
 రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః ॥ 11.24 ॥
 క్వచిదర్ధావశేషాణి క్వచిత్ప్రీతాని సర్వశః ।
 క్వచిన్వైవ ప్రసీతాని పానాని స దదర్శ హ ॥ 11.25 ॥
 క్వచిద్భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్ క్వచిత్పానాని భాగశః ।
 క్వచిదన్నావశేషాణి పశ్యన్వై విచచార హ ॥ 11.26 ॥
 క్వచిత్ప్రభిన్వైః కరకైః క్వచిదాలోలితైర్ఘటైః ।
 క్వచిత్సంప్రకృతమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ ॥ 11.27 ॥
 శయనాన్యత్ర నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః ।
 పరస్పరం సమాశ్లిష్య కాశ్చిత్సుప్తా వరాంగనాః ॥ 11.28 ॥

కాశ్చిచ్చ వస్త్రమన్యస్యాః స్వపంత్యాః పరిధాయ చ ।
 ఆహృత్య చాబలాస్సుప్తాః నిద్రాబలపరాజితాః ॥ 11.29 ॥
 తాసాముచ్చ్యాసవతేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజం ।
 నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం ప్రాప్యమందమివానిలమ్ ॥ 11.30॥
 చందనస్య చ శీతస్య శీఢోర్మధురసస్య చ ।
 వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ ।
 బహుధా మారుతస్తత్ర గంధం వివిధముద్యహన్ ॥ 11.31 ॥
 రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః ।
 ప్రవవౌ సురభిర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా ॥ 11.32 ॥
 శ్యామావదాతాస్తత్రాన్యాః కాశ్చిత్కృష్ణా వరాంగనాః ।
 కాశ్చిత్ కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే ॥ 11.33 ॥
 తాసాం నిద్రా వశత్వాచ్చ మదనేన విమూర్ఛితం ।
 పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యథైవ హి ॥ 11.34 ॥
 ఏవం సర్వమశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః ।
 దదర్శ సుమహాతేజాః న దదర్శ చ జానకీమ్ ॥ 11.35 ॥
 నిరీక్షమాణశ్చ తదా తాః స్త్రియః స మహాకపిః ।
 జగామ మహతీం చింతాం ధర్మసాధ్యసశంకితః ।
 పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణం ॥ 11.36 ॥
 ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి ।
 న హి మే పరదారాణాం దృష్టిర్విషయవర్తినీ ॥ 11.37 ॥

అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః ॥11.38 ॥
 తస్య ప్రాదురభూచ్చింతా పునరన్యా మనస్వినః ।
 నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినీ ॥ 11.39 ॥
 కామం దృష్ట్వా మయా సర్వా విశ్వస్త్తా రావణస్త్రియః ।
 న హి మే మనసః కించిద్వైకృత్యముపపద్యతే ॥ 11.40 ॥
 మనో హి హేతుస్సర్వేషామింద్రియాణాం ప్రవర్తనే ।
 శుభాశుభాస్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్ ॥ 11.41 ॥
 నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుం ।
 స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సంపరిమార్గణే ॥ 11.42॥
 యస్య సత్త్వస్య యా యోనిస్తస్యాం తత్పరిమార్గతే ।
 న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుమ్ ॥ 11.43 ॥
 తదిదం మార్గితం తావచ్చుద్దేన మనసా మయా ।
 రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ ॥ 11.44 ॥
 దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్ ।
 అవేక్షమాణో హనూమాన్ నైవాపశ్యత జానకీమ్ ॥ 11.45 ॥
 తామపశ్యన్కపిస్తత్ర పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః ।
 అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతుముపచక్రమే ॥ 11.46 ॥
 స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్థితః ।
 ఆపానభూమిముత్స్రుజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే ॥ 11.47 ॥

ఇత్యార్షే నాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే అదికావ్యే సుందరకాండే

ఏకాదశః సర్గః

అథార్షే వాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుందరకాండే

ద్వాదశః సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతిః
 లతాగృహాంశ్చిత్రగృహాన్నిశాగృహాన్ ।
 జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకో
 న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్ ॥ 12.1 ॥

స చింతయామాస తతో మహాకపిః
 ప్రియామపశ్యన్ రఘునందనస్య తాం ।
 ధ్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
 విచిన్వతో దర్శనమేతి మైథిలీ ॥ 12.2 ॥

సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ
 స్వశీలసంరక్షణతత్పరా సతి ।
 అనేన నూనం ప్రతిదుష్టకర్మణా
 హతా భవేదార్యపథే పరే స్థితా ॥ 12.3 ॥

విరూపరూపా వికృతా వివర్చసో
 మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః ।
 సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితో
 భయాద్వివస్థా జనకేశ్వరాత్మజా ॥ 12.4 ॥

సీతామదృష్ట్వా హ్యనవాప్యపారుషం
 విహృత్యకాలం సహ వానరైశ్చిరం ।
 న మేఽస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతిః
 సుతీక్ష్ణదణ్డో బలవాంశ్చ వానరః ॥ 12.5 ॥

దృష్టమంతఃపురం సర్వం దృష్టా రావణయోషితః ।
 న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః ॥ 12.6 ॥

కిం ను మాం వానరాః సర్వే గతం వక్ష్యన్తి సంగతాః ।
 గత్వా తత్ర త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్వ నః ।
 అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్ష్యామి తామహం జనకాత్మజామ్ ॥ 12.7 ॥

ధ్రువం ప్రాయముపైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే ॥ 12.8 ॥
 కిం వా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ జామ్భవానంగదశ్చ సః ।
 గతం పారం సముద్రస్య వానరాశ్చ సమాగతాః ॥ 12.9 ॥

అనిర్వేదః శ్రియోమూలమ్ అనిర్వేదః పరం సుఖమ్ ।
 అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః ॥ 12.10 ॥

కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యత్తత్కరోతి సః ।
 తస్మాదనిర్వేదకృతం యత్నం చేష్టేహముత్తమమ్ ॥ 12.11 ॥

భూయస్తావద్విచేశ్యామి దేశాన్రావణపాలితాన్ ।
 ఆపానశాలా విచితాస్తథా పుష్పగృహాణి చ ॥ 12.12 ॥

చిత్రశాలాశ్చ విచితా భూయః క్రీడాగృహాణి చ ।
 నిష్కుటాంతరధ్యాశ్చ విమానాని చ సర్వశః ॥ 12.13 ॥

భూయస్తత్ర విచేశ్యామి న యత్ర విచయః కృతః ।
 ఇతి సంచింత్య భూయోఽపి విచేతుముపచక్రమే ।
 భూమీగృహాన్ చైత్యగృహాన్ గృహాతిగృహకానపి ॥ 12.14 ॥

ఉత్పతన్నిపతంశ్చాపి తిష్ఠన్చచ్ఛన్ పునః పునః ।
 అపావృణ్వంశ్చ ద్వారాణి కపాటాన్యవఘాటయన్ ॥ 12.15 ॥

ప్రవిశన్నిష్పతంశ్చాపి ప్రపతన్నుత్పతన్నపి ।

సర్వమప్యవకాశం స విచచార మహాకపిః ॥ 12.16 ॥

చతురంగుళమాత్రోఽపి నావకాశస్స విద్యతే ।

రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపిర్న జగామ సః ॥ 12.17 ॥

ప్రాకారాంతరరథ్యాశ్చ వేదికాశ్చైత్యసంశ్రయాః ।

దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యాశ్చ సర్వం తేనావలోకితమ్ ॥ 12.18 ॥

రాక్షస్యో వివిధాకారా విరూపా వికృతాస్తథా ।

దృష్టా హనూమతా తత్ర న తు సా జనకాత్మజా ॥ 12.19 ॥

రూపేణాప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరస్త్రియః ।

దృష్టా హనూమతా తత్ర న తు రాఘవనందినీ ॥ 12.20 ॥

నాగకన్యా వరారోహః పూర్ణచంద్రనిభాననాః ।

దృష్టా హనూమతా తత్ర న తు సీతా సుమధ్యమా ॥ 12.21 ॥

ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ నాగకన్యా బలాద్భుతాః ।

దృష్టా హనూమతా తత్ర న సా జనకనందినీ ॥ 12.22 ॥

సోఽపశ్యన్ తాం మహాబాహుః పశ్యంశ్చన్యా వరస్త్రియః ।

విషసాద ముహుర్దీమాన్ హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ 12.23 ॥

ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ ।

వ్యర్థం వీజ్ఞ్యానిలసుతశ్చింతాం పునరుపాగమత్ ॥ 12.24 ॥

అవతీర్య విమానాచ్చ హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।

చింతాముపజగామాథ శోకోపహతచేతనః ॥ 12.25 ॥

ఇత్యార్షే నాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుందరకాండే

ద్వాదశః సర్గః

అథార్షే నాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుందరకాండే

త్రయోదశః సర్గః

విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియూథపః ।

హనూమాన్వేగవానాసీద్యథా విద్యుద్ఘనాంతరే ॥ 13.1 ॥

సంపరిక్రమ్య హనూమాన్ రావణస్య నివేశనాత్ ।

అదృష్ట్వా జానకీం సీతామబ్రవీద్యచనం కపిః ॥ 13.2 ॥

భూయిష్ఠం లోలితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియం ।

న హి పశ్యామి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనామ్ ॥ 13.3 ॥

పల్వలాని తటాకాని సరాంసి సరితస్తథా ।

నద్యోఽనూపవనాంతాశ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః ।

లోలితా వసుధా సర్వా న తు పశ్యామి జానకీం ॥ 13.4 ॥

ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే ।

ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యామి తామహమ్ ॥ 13.5 ॥

కిం ను సీతాఽథ వైదేహీ మైథిలీ జనకాత్మజా ।

ఉపతిష్ఠేత వివశా రావణం దుష్టచారిణమ్ ॥ 13.6 ॥

క్షిప్రముత్పతతో మన్యే సీతామాదాయ రక్షసః ।

బిభ్యతో రామబాణానామస్తరా పతితా భవేత్ ॥ 13.7 ॥

అథవా హ్రీయమాణాయాః పథి సిద్ధనిషేవితే ।

మన్యే పతితమార్యాయా హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరమ్ ॥ 13.8 ॥

రావణస్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ ।

తయా మన్యే విశాలాక్ష్యా త్యక్తం జీవితమార్యయా ॥ 13.9 ॥

ఉపర్యుపరి వా నూనం సాగరం క్రమతస్తథా ।
 వివేష్టమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా ॥ 13.10 ॥
 అహోలా క్షుద్రేణ వాఽనేన రక్షంతీ శీలమాత్మనః ।
 అబంధుర్భక్షితా సీతా రావణేన తపస్వినీ ॥ 13.11 ॥
 అథవా రాక్షసేష్టస్య పత్నీభిరసితేక్షణా ।
 అదుష్టా దుష్ట భావాభిర్భక్షితా సా భవిష్యతి ॥ 13.12 ॥
 సంపూర్ణచంద్రప్రతిమం పద్మపత్రనిభేక్షణమ్ ।
 రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా ॥ 13.13 ॥
 హో రామ లక్ష్మణేత్యేవం హోఽయోధ్యేచేతి మైథిలీ ।
 విలప్య బహు వైదేహీ న్యస్తదేహో భవిష్యతి ॥ 13.14 ॥
 అథవా నిహితా మన్యే రావణస్య నివేశనే ।
 నూనం లాలప్యతే సీతా పంజరస్థేవ శారికా ॥ 13.15 ॥
 జనకస్య సుతా సీతా రామపత్నీ సుమధ్యమా ।
 కథముత్పలపత్రాక్షీ రావణస్య వశం వ్రజేత్ ॥ 13.16 ॥
 వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా ।
 రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమమ్ ॥ 13.17 ॥
 నివేద్యమానే దోషస్యాద్దోషస్యాదనివేదనే ।
 కథన్ను ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే ॥ 13.18 ॥
 అస్మిన్నేవంగతే కార్యే ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్ ।
 భవేదితి మతం భూయో హనూమాన్ ప్రవిచారయత్ ॥ 13.19 ॥
 యది సీతామదృష్ట్వాఽహం వానరేంద్రపురీమితః ।
 గమిష్యామి తతః కో మే పురుషార్థో భవిష్యతి ॥ 13.20 ॥

మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి ।
 ప్రవేశజ్ఞైవ లంకాయాం రాక్షసానాం చ దర్శనమ్ ॥ 13.21 ॥
 కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో హరయో వా సమాగతాః ।
 కిష్కింధాం సమనుప్రాప్తం తౌ వా దశరథాత్మజౌ ॥ 13.22 ॥
 గత్వా తు యది కాకుత్స్థం వక్ష్యామి పరమప్రియం ।
 న దృష్ట్వేతి మయా సీతా తతస్త్వక్ష్యతి జీవితమ్ ॥ 13.23 ॥
 పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణమింద్రియతాపనం ।
 సీతానిమిత్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి ॥ 13.24 ॥
 తం తు కృచ్ఛగతం దృష్ట్వా పంచత్వగతమానసం ।
 భృశానురక్తో మేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణః ॥ 13.25 ॥
 వినష్టే భ్రాతరౌ శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి ।
 భరతం చ మృతం దృష్ట్వా శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి ॥ 13.26 ॥
 పుత్రాన్ మృతాన్ సమీక్ష్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః ।
 కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ న సంశయః ॥ 13.27 ॥
 కృతజ్ఞస్సత్యసంధశ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః ।
 రామం తథాగతం దృష్ట్వా తతస్త్వక్ష్యతి జీవితమ్ ॥ 13.28 ॥
 దుర్మనా వ్యథితా దీనా నిరానందా తపస్వినీ ।
 పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్యక్ష్యతి జీవితమ్ ॥ 13.29 ॥
 వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్షితా ।
 పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞి తారాపి న భవిష్యతి ॥ 13.30 ॥
 మాతాపిత్రోర్వివాశేన సుగ్రీవవ్యసనేన చ ।
 కుమారోఽప్యంగదః కస్మాద్దారయిష్యతి జీవితమ్ ॥ 13.31 ॥

భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యాభిభూతా వనౌకసః ।
 శిరాంస్యభిహానిష్యన్తి తలైర్ముష్టిభిరేవ చ ॥ 13.32 ॥
 సాన్వేనానుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా ।
 లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాంస్త్వక్ష్యన్తి వానరాః ॥ 13.33 ॥
 న వనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః ।
 క్రీడామనుభవిష్యన్తి సమేత్య కపికుంజరాః ॥ 13.34 ॥
 సపుత్రదారాస్సామాత్యా భర్తృవ్యసనపీడితాః ।
 శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ ॥ 13.35 ॥
 విషముద్బన్దనం వాపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా ।
 ఉపవాసమథో శస్త్రం ప్రచరిష్యంతి వానరాః ॥ 13.36 ॥
 ఘోరమారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి ।
 ఇక్ష్యాకుకులనాశశ్చ నాశశ్చైవ వనౌకసామ్ ॥ 13.37 ॥
 సోఽహం నైవ గమిష్యామి కిష్కింధాం నగరీమితః ।
 న చ శక్ష్యామ్యహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైథిలీం వినా ॥ 13.38 ॥
 మయ్యగచ్ఛతి చేహస్థే ధర్మాత్మానౌ మహారథౌ ।
 ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే వానరాశ్చ మనస్వినః ॥ 13.39 ॥
 హస్తాదానో ముఖాదానో నియతో వృక్షమూలికః ।
 వానప్రస్థో భవిష్యామి హ్యదృష్ట్వా జనకాత్మజామ్ ॥ 13.40 ॥
 సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే ।
 చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి సమిద్ధమరణీసుతమ్ ॥ 13.41 ॥
 ఉపవిష్టస్య వా సమ్మగ్నింగినీం సాధయిష్యతః ।
 శరీరం భక్షయిష్యంతి వాయసాః శ్వాపదాని చ ॥ 13.42 ॥

ఇదం మహర్షిభిర్బ్రష్టం నిర్యాణమితి మే మతిః ।
 సమ్యగాపః ప్రవేక్ష్యామి న చేత్పశ్యామి జానకీమ్ ॥ 13.43 ॥
 సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమూలా యశస్వినీ ।
 ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతామపశ్యతః ॥ 13.44 ॥
 తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృక్షమూలికః ।
 నేతః ప్రతిగమిష్యామి తామదృష్ట్వాసితేక్షణామ్ ॥ 13.45 ॥
 యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతామనధిగమ్య తాం ।
 అంగదస్సహితైస్సర్వైర్వానరైర్న భవిష్యతి ॥ 13.46 ॥
 వినాశే బహవో దోషా జీవన్భద్రాణి పశ్యతి ।
 తస్మాత్ప్రాణాన్ ధరిష్యామి ధ్రువో జీవితసంగమః ॥ 13.47 ॥
 ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయన్ముహుః ।
 నాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః ॥ 13.48 ॥
 రావణం వా వధిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలం ।
 కామమస్తు హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి ॥ 13.49 ॥
 అథ వైనం సముతిష్య ఉపర్యుపరి సాగరం ।
 రామాయోపహరిష్యామి పశుం పశుపతేరివ ॥ 13.50 ॥
 ఇతి చింతాం సమాపన్నః సీతామనధిగమ్యతాం ।
 ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వానరః ॥ 13.51 ॥
 యావత్ప్రీతాం హి పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీమ్ ।
 తావదేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునః పునః ॥ 13.52 ॥
 సంపాతి వచనాచ్ఛాపి రామం యద్ధ్యానయామ్యహం ।
 అపశ్యన్ రాఘవో భార్యాం నిర్దహేత్ సర్వవానరాన్ ॥ 13.53 ॥

ఇహైవ నియతాహారో వత్స్యామి నియతేంద్రియః ।
న మత్కృతే వినశ్యేయుః సర్వే తే నరవానరాః ॥ 13.54 ॥

అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా ।
ఇమామధిగమిష్యామి న హీయం విచితా మయా ॥ 13.55 ॥

వసూస్రుద్రాంస్తథాఽదిత్యానశ్వినౌ మరుతోఽపి చ ।
నమస్కృత్వా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్దనః ॥ 13.56 ॥

జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వానిక్ష్యాకుకులనందినీమ్ ।
సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్వినే ॥ 13.57 ॥

సః ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా చింతావగ్రథితేంద్రియః ।
ఉదతిష్ఠన్మహా తేజా హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ 13.58 ॥

నమోఽస్తు రామాయ సలక్షణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై ।
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో
నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥ 13.59 ॥

స తేభ్యస్తు నమస్కృత్య సుగ్రీవాయ చ మారుతిః ।
దిశస్సర్వాస్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి ॥ 13.60 ॥

స గత్వా మనసా పూర్వమశోకవనికాం శుభాం ।
ఉత్తరం చింతయామాస వానరో మారుతాత్మజః ॥ 13.61 ॥

ధ్రువం తు రక్షో బహులా భవిష్యతి వనాకులా ।
అశోకవనికాఽచింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా ॥ 13.62 ॥

రక్షిణశ్చాత్ర విహితా నూనం రక్షంతి పాదపాన్ ।
భగవానపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై ॥ 13.63 ॥

సంక్షిప్తోఽయం మయాత్మా చ రామార్థే రావణస్య చ ।
సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవాస్సర్విగణాస్త్విహ ॥ 13.64 ॥

బ్రహ్మ స్వయంభూర్భగవాన్ దేవాశ్చైవ దిశంతు మే ।
సిద్ధిమగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పురుహూతశ్చ వజ్రభృత్ ॥ 13.65 ॥

వరుణః పాశ హస్తశ్చ సోమాదిత్యా తదైవ చ ।
అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ మరుతశ్శర్వ ఏవ చ ॥ 13.66 ॥

సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని
భూతానాం చైవ యః ప్రభుః ।
దాస్యంతి మమ యే చాన్యే
హ్యద్భష్టాః పథిగోచరాః ॥ 13.67 ॥

తదున్నసం పాండురదంతమవ్రణం
శుచిస్మితం పద్మపలాశలోచనం ।
ద్రక్ష్యే తదార్యా వదనం కదాన్వహం
ప్రసన్నతారాధిపతుల్యదర్శనమ్ ॥ 13.68 ॥

క్షుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృతవేషధారిణా ।
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టిపథేఽద్య సా భవేత్ ॥ 13.69 ॥

**ఇత్యార్షే నాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే అదికావ్యే సుందరకాండే
త్రయోదశః సర్గః**

అథార్షే వాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుందరకాండే

చతుర్దశః సర్గః

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తాం ।
 అవఘ్నతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః ॥ 14.1 ॥

స తు సంహృష్ట సర్వాంగః ప్రాకారస్థో మహాకపిః ।
 పుష్పితాగ్రాన్ వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్ ॥ 14.2 ॥

సాలానశోకాన్ భవ్యాంశ్చ చంపకాంశ్చ సుపుష్పితాన్ ।
 ఉద్దాలకాన్నాగవృక్షాంశ్చుతాస్కపిముఖానపి ॥ 14.3 ॥

అథామ్రవణసంభన్నాం లతాశతసమావృతాం ।
 జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుఘ్నవే వృక్షవాటికామ్ ॥ 14.4 ॥

స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహగైరభినాదితాం ।
 రాజతైః కాంచనైశ్చైవ పాదపైః సర్వతో వృతామ్ ॥ 14.5 ॥

విహగైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననాం ।
 ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమాన్ కపిః ॥ 14.6 ॥

వృతాం నానావిధైః వృక్షైః పుష్పోపగఘ్నోపగైః ।
 కోకిలైః భృంగరాజైశ్చ మత్తైః నిత్యనిషేవితామ్ ॥ 14.7 ॥

ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే ।
 మత్తబర్హిణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతామ్ ॥ 14.8 ॥

మార్గమాణో వరారోహం రాజపుత్రీమనిందితాం ।
 సుఖప్రసుప్తాన్ విహగాన్ బోధయామాస వానరః ॥ 14.9 ॥

ఉత్పతద్భిః ద్విజగణైః పక్షైః సాలాస్సమాహతాః ।
 అనేకవర్షా వివిధా ముముచుః పుష్పవృష్టయః ॥ 14.10 ॥

పుష్పావకీర్ణః శుశుభే హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
 ఆశోకవనికా మధ్యే యథా పుష్పమయో గిరిః ॥ 14.11 ॥

దిశస్సర్వాః ప్రధావంతం వృక్షషండగతం కపిం ।
 దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే ॥ 14.12 ॥

వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్పైరవకీర్ణా పృథగ్విధైః ।
 రరాజ వసుధా తత్ర ప్రమదేవ విభూషితా ॥ 14.13 ॥

తరస్వినా తే తరవస్తరసాభిప్రకంపితాః ।
 కుసుమాని విచిత్రాణి సస్యజుః కపినా తదా ॥ 14.14 ॥

నిర్దూతపత్రశిఖరాః శీర్ణపుష్పఫలా ద్రుమాః ।
 నిక్షిప్తవస్త్రాభరణాధూర్తా ఇవ పరాజితాః ॥ 14.15 ॥

హనూమతా వేగవతా కంపితాస్తే నగోత్తమాః ।
 పుష్పపర్ణఫలాన్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః ॥ 14.16 ॥

విహంగసంఘైర్ద్రినాస్తే స్కంధమాత్రాశ్రయా ద్రుమాః ।
 బభూవురగమాస్పర్శ్యే మారుతేనేవ నిర్దూతాః ॥ 14.17 ॥

నిర్దూతకేశీ యువతిర్యథా మృదితవర్ణకా ।
 నిష్ప్రీతశుభదంతోష్ఠీ నఖైర్దంతైశ్చ విక్షతా ॥ 14.18 ॥

తథా లాంగూలహస్తైశ్చ చరణాభ్యాం చ మర్దితా ।
 బభూవాశోకవనికా ప్రభగ్నవరపాదపా ॥ 14.19 ॥

మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః ।
 యథా ప్రావృషి వింధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః ॥ 14.20 ॥

స తత్ర మణిభూమీశ్చ రాజతీశ్చ మనోరమాః ।
 తథా కాంచనభూమీశ్చ దదర్శ విచరన్కపిః ॥ 14.21 ॥

వాపీళ్ళ వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణాః ।
 మహార్హైర్మణిసోపానైః ఉపపన్నాస్తతస్తతః ॥ 14.22 ॥
 ముక్తాప్రవాళసికతాః స్పాటికాంతరకుట్టిమాః ।
 కాంచనైస్తరుభిశ్చిత్రైః తీరజైరుపశోభితాః ॥ 14.23 ॥
 పుల్లపద్మోత్పలవనాః చక్రవాకోపకూజితాః ।
 నత్యూహారుతసంఘుష్టా హంససారసనాదితాః ॥ 14.24 ॥
 దీర్ఘాభిర్దుమయుక్తాభిః సరిద్భిశ్చ సమంతతః ।
 అమృతోపమతోయాభిః శివాభిరుపసంస్కృతాః ॥ 14.25 ॥
 లతాశతైరవతతాః సంతానకసుమావృతాః ।
 నానాగుల్మావృతఘనాః కరవీరకృతాంతరాః ॥ 14.26 ॥
 తతోఽ మ్బుధరసంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిం ।
 విచిత్రకూటం కూటైశ్చ సర్వతః పరివారితమ్ ॥ 14.27 ॥
 శిలాగృహైరవతతం నానావృక్షైః సమావృతం ।
 దదర్శ హరిశార్దూలో రమ్యం జగతి పర్వతమ్ ॥ 14.28 ॥
 దదర్శ చ నగాత్తస్మాత్ నదీం నిపతితాం కపిః ।
 అంకాదివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్ ॥ 14.29 ॥
 జలే నిపతితాగ్రైశ్చ పాదపైరుపశోభితాం ।
 వార్యమాణామివ క్రుద్ధాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః ॥ 14.30 ॥
 పునరావృత్తతోయాం చ దదర్శ స మహాకపిః ।
 ప్రసన్నామివ కాంతస్య కాంతాం పునరుపస్థితామ్ ॥ 14.31 ॥
 తస్యాదూరాత్ప పద్మిన్యో నానా ద్విజగణాయుతాః ।
 దదర్శ హరిశార్దూలో హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ 14.32 ॥

కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణాః ।
 మణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసికతశోభితామ్ ॥ 14.33 ॥
 వివిధైః మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననాం ।
 ప్రాసాదైస్సుమహద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణా ॥ 14.34 ॥
 కాననైః కృత్రిమైశ్చాపి సర్వతః సమలంకృతాం ॥ 14.35 ॥
 యే కేచిత్పాదపాః తత్ర పుష్పోపగఘలోపగాః ।
 సచ్ఛత్రాః సవితర్దీకాస్సర్వే సౌవర్ణవేదికాః ॥ 14.36 ॥
 లతాప్రతానైర్బహుభిః పర్ణైశ్చ బహుభిర్వృతామ్ ।
 కాంచనీం శింశుపామేకాం దదర్శ హనుమాన్కపిః ।
 వృతాం హేమమయీభిస్తు వేదికాభిస్సమంతతః ॥ 14.37 ॥
 సోఽ పశ్యద్భూమిభాగాంశ్చ గర్తప్రప్రవణాని చ ।
 సువర్ణవృక్షాన్ అపరాన్ దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్ ॥ 14.38 ॥
 తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా మేరోరివ దివాకరః ।
 అమన్యత తదా వీరః కాంచనోఽస్మీతి వానరః ॥ 14.39 ॥
 తాం కాంచనైః తరుగణైర్మారుతేన చ వీజితాం ।
 కింకిణీ శతనిర్ఘోషాం దృష్ట్వా విస్మయమాగమత్ ॥ 14.40 ॥
 స పుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవాం ।
 తామారుహ్య మహాబాహుః శింశుపాం పర్ణసంవృతామ్ ॥ 14.41 ॥
 ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం రామదర్శనలాలసాం ।
 ఇతశ్చేతశ్చ దుఃఖార్తాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా ॥ 14.42 ॥
 అశోకవనికా చేయం దృఢం రమ్యా దురాత్మనః ।
 చంపకైశ్చందనైశ్చాపి వకులైశ్చ విభూషితా ॥ 14.43 ॥

ఇయం చ నలినీ రమ్యా ద్విజసంఘనిషేవితా ।
ఇమాం సా రామమహిషీ నూనమేష్యతి జానకీ ॥ 14.44 ॥

సా రామా రామమహిషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ ।
వనసంచారకుశలా నూనమేష్యతి జానకీ ॥ 14.45 ॥

అథవా మృగశాబాక్షీ వనస్యాస్య విచక్షణా ।
వనమేష్యతి సాఽర్వేహ రామచింతానుకర్షితా ॥ 14.46 ॥

రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా ।
వనవాసే రతా నిత్యమేష్యతే వనచారిణీ ॥ 14.47 ॥

వనే చరాణాం సతతం నూనం స్పృహయతే పురా ।
రామస్య దయితా భార్యా జనకస్య సుతా సతీ ॥ 14.48 ॥

సంధ్యాకాలమనాః శ్యామా ద్రువమేష్యతి జానకీ ।
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ ॥ 14.49 ॥

తస్యాశ్చాప్యనురూపేయమశోకవనికా శుభా ।
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సమ్మతా ॥ 14.50 ॥

యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా ।
ఆగమిష్యతి సాఽవశ్యమిమాం శివజలాం నదీమ్ ॥ 14.51 ॥

ఏవం తు మత్వా హనుమాన్ మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీం ।
అవేక్షమాణశ్చ దదర్శ సర్వం
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః ॥ 14.52 ॥

**ఇత్యార్షే వాల్మీకీయే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే సుందరకాండే
చతుర్థశస్కర్గః**